

zet öröklött hűségénél fogva örömmel ragadja meg mindenkor az alkalmat, hogy ő felsége iránti őszinte hódolatát és rajongó, imádat szerű szeretetét félreérthetetlenül kifejezésre juttassa. Innen van, hogy a király születése napján a magyar haza minden részében s legelrejtettebb zugában is hő fohász száll az egek Úrához: tegye a mi szeretett, apostoli királyunkat boldoggá, elégedetté s tartsa meg őt soká hű magyar népének javára, öröme s boldogítására!

A pápai ev. ref. főgymnáziumban az érettségi szóbeli vizsgálatot jun. 21.—23. napokon tartották meg Dr. Ballagi Aladár kormánybiztos vezetésével. A tanulók jó készültségéről tanuskodik azon körülmény, hogy 1 évre senkit sem vetettek vissza s hogy jelesen 5 tanuló érett: Borsos Endre, Heimler J., Lukács A., Csatkai S., Fischer J.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csiszár József. —

1. Számtani kérdés.

Kerestetik azon hatjegyű szám, mely balról 1-egy kezdődik, de ha ezen 1-et a szám jobb oldalára teszük elsőnek, akkor 3-szor nagyobb értékű számot nyerünk, mint a milyen az előbbeni.

2. Földrajzi kérdés.

Melyik völgy az a magas Tátrában, melynek hossza 6-5 km.? E völgyben van a Csorba-tó. A völgy hajdani jégár medre, karczolásokkal, oldal és homlok marakkal van tele.

3. Történelmi kérdés.

Ki volt az a francia tengernagy, a ki II. Henrik alatt résztvett a lotharingiai hadjáratban, a mely Metz, Toul és Verdun püspökségeket francia birtokba juttatta, 1559. óta buzgó protestáns és a hugonották vezére volt? Hogyan halt meg?

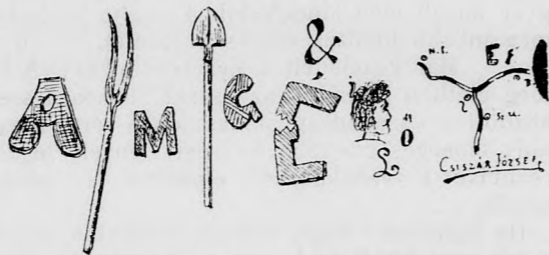
4. Természetrizai kérdés.

Melyik rendje az a rovaroknak, melyet a visszafelldött hátsó szárny pár jellemez? Kifejlődött mellső szárnyaik átlátszók, hártásak. Száj részük szipókává, az állkapcsok szurótükké alakultak. Lábaik töve öttagu s karmokban végződik, a mi mellett 2-3 talpalaku korong is van.

5. Vegytani kérdés.

Mi a neve azon folyadéknak, a mely a San-Salvador köztársaságban vadon tenyésző myroxylon pereira fájából kifolyó, eredetileg sárga nedv, mely ha megülepszik, sötétszínű lesz? Hajolajul, gyertya és csokoládé készítésére használják. Honnan nyerte nevét?

6. Képtalány.

A 33-ik számban közölt rejtvények megfejtése: *Számtani kérdés:* 16 év múlva. — *Földrajzi kérdés:* Saida (Szidon.) 351-ben III. Artaxerxes elpusztította. — *Történelmi kérdés:* Laudon Gedeon Ernő báró szül. 1716-ban Vereséget szenvedett Liednitznél 1760-ban aug. 15-én. Részt vett a bajor örökösödési háboruban. Meghalt 1790. jul. 14-én. — *Természetrizai kérdés:* A fehér nimfa (nymphaea alba), a vízi rózsák hydropeltideae rendjébe tartozik. — *Mértani kérdés:* A keresett kör sugara = 3.6819. — *Képrejtvény:* Erkölcsei tanulságok Tompa «Virágregéi»-ből.

Helyesen fejtették meg: Bobory György, Beck József, Krausz Vilmos, Zombory Dezső, Kempner Ernő, Kovács János, Honig Ödön, Kulesár Béla és Kálmán, Hodács Ágost, Horváth László, Brüll Imre, Grüner Rezső, Schnauffer Ferencz, Rigó Ferencz, Gombkötő Antal, Hirschl Jenő, Vesés György, Hamardi János, Gellért Jenő, Brucker Ede, Pintér József, Német Lajos.

A jutalmat Brucker Ede nyerte el.

Szerkesztői telefon.

L. Budapest. Van tanulótársaság elég, ismerkedjék meg azokkal. — **Weiner A.** A beküldött fejtörő kérdések nagyon könnyűek. — **Fischer F.** Az a vers nem lévén kezeink között, kívánságát nem teljesíthetjük. — **Horváth L.** Nem jelenik meg. — **Schor E.** 1. A pályázat határideje aug. 31. 2. Ugy. — **Lőw J.** A pályázatnál az a fő, hogy a pályamunka jó legyen. A beküldött feladványt gyöngye rajza miatt nem használhatjuk. — **Hirschl J.** Azt mi nem tudjuk, forduljon kérdésével a kiadóhivatalhoz. **Mucius Scaevola** tudassa nevét, verse másképp nem jöhet figyelembe. **Nemo.** 1. Weigelsberg Leo. 2. Az első számban; 1-6-ig nem kaphatók. 3. Még nem, de lehet, hogy igen. 4. A hányat tud. 5. A «Kosmos» részvénytársaság igazgatója Bloch Manó ur. — **Kemény J.** Mint pályamunka kerül bírálat alá. — **B. Izidor.** A dolgozat csinos, jó lesz önképzőkori dolgozatnak. — **Fehér M.** Iszonyu rossz fordítás. — **K. Henrik.** A fejtörő oly könnyű, hogy száz aranyat érdemel az, a ki rögtön ki nem találja. — **L. Manó** Budapest. 1. Igen, darabonként 20 krért. — **Németh L.** Újpest. Nem. — *Több kérdésre a jövő számban.*

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI. Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:
Egész évre ... 4 frt.
Fél évre ... 2 frt.
Negyed évre ... 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

A munka kezdete.

(*) Az egész ország ifjúsága ismét visszatért az iskola falai közé, hogy a félbe szakított munkát folytassa, hogy újult erővel készüljön nemes hivatásához s visszatérjen a szünidei hosszú és üdülést hozó pihenés után a műzsák társaságába, a mely a legszebb, legnemesebb foglalkozás.

Minden ember boldogság után vágyódik, melyet azonban különböző utakon törekszik elérni, s a melyek nagyon eltérnek egymástól.

E különbség alapja a boldogság lényegének különböző megítélésében áll. Az egyik a földi javak megszerzésén fáradozik, arra szenteli minden idejét, nem néz nehézséget, akadályt, fáradságot; a másikat a szellemi világ vonzza, az a fényes, nyugalmas, mely a mult nagyságaival van tele s nyitva van mindenki előtt, a ki belőle tanulságot meríteni óhajt.

S abban a folytonos küzdelemben, mely az anyagi és szellemi világ között van, végre is annak jutunk valódi becsülésére, mint életünk céljához alkalmazottnak tekintünk. De e becsülés bizonyos föltételekhez van kötve, melyeket egyedül a különböző ismeretek nyújtanak, mert ezek a műveltség alapjai.

Ez ismeretek megszerzéseért járunk iskolába, hogy ott alapját rakjuk le ama készültségnek, mely az életiskola tapasztalataihoz szükséges.

Ha minden tanuló szem előtt tartaná, hogy miért küldik iskolába, ha azokra gondolna, a kik szorgalmuk és tudásuk segítségével alacsony helyzetből magas pozícióra emelkedtek: de sok nyomorgó családdal s kétségbeesett férfival volna kevesebb Magyarországon!

A tanulás eredménye egy ország összes iskoláiban együttvéve képezi egy nemzet intelligentiájának alapját. A mely nép tanulói fűsége testileg edzett, szellemileg fegyelmezett s képzett, az erős és hatalmas lehet csak. Egyenként porszemek vagytok, együttvéve hatalmas sziklát képeztek!

Örömmel láttuk az idej értesítőkből, hogy egyes intézetek némely osztályában 25-30 tiszta jeles tanuló volt, s ezek mellett a többiből egy sem bukott el.

Nem tudok szebb dolgot képzelni, mint azt, ha pl. valamely osztály minden növendéke egyforma szorgalommal tanul s ha nincs köztük kivételtől való. Ha minden tanuló nem lehet is mindenből jeles, de annyit mindenik megtehet, hogy legalább jó vagy elégséges legyen. A ki nek a tehetsége nem bírja meg a tanulást, az legyen iparos, ott is szüksége van a hazának derék, törekvő emberekre.

Gondoljatok csak vissza a nagy ismétlésekre, hány apró leczkéből állanak! S milyen könnyű egy-egy kis leczkét megtanulni. Azokat a vészszöket, a melyekből hatalmas gátakat készítenek, egyenként egy kis gyermek is széttördelheti: mint gát pedig ellenállnak az ár rombolásainak is! Ha ti a kis leczkéket egyenként megtanuljátok, azok együtt véve értékesek lesznek rátok nézve, s azon kívül, hogy egykor kényeret adnak, becsületet szereznek.

Szüleitek, tanáraitok mind csak erre kérnek benneteket, örökké csak ezt hangoztatják a ti érdeketekben, fel tehát a komoly munkára!

MIAMIS KIRÁLY.

Irtta: WALDEN EDMUND.

— Majd mondja el ezt a nagy fehérbőrű főnök a táborban a mi főnökeinknek. Talán hisznek szavainak, — mondá az indián gunyos hangon.

— Jó, majd megmondom.

A derék huron nem igen bizik szavainkban. Persze gazdag főnöknek engem most nem igen nézhetni. Bizom a francia tisztekben, csak akad köztük gentleman.

— De épp ez a bökkenő! Találkozunk-e velük? Ha rosszat akarnak velünk az indiánok, akkor aligha vezetnek közelükbe.

Időről-időre megszólalt Bob egy-egy czipra mondásban és azután megint hallgatagon czammogott tova.

Wayteta gyakran mellette volt. Egyszer csak így szólt hozzá halkán, midőn éppen nem volt közelükben indián:

— Majd ha esteledik, elmetszem kötelekeidet. — Ennyi ravaszágot senki sem várt tőle.

— Szeretném, ha már most megtehetnéd, — mondá Bob.

— Nem most, mert meglátnák a huronok, majd ha besötétül. Wayteta oneida, a huronok kutyák.

Ezután meg a főnökhöz csatlakozott.

— Az én testvérem bölcs, okos ember, — szólt Wayteta a főnökhöz, — ő tudja, mit fognak tenni velünk.

A főnök tiszteletteljesen hallgatott Wayteta szavaira.

— Ő majd megmondja barátjának hova megyünk.

— Elmegyünk a főnökökhöz.

— Jó és ott majd megkinozzátok a fehérbőrűeket.

— Ezt csak a főnökök tudhatják.

— Jó. Wayteta oneida harcos; ő neki is kedve telik, ha részt vehet a fehérek kinzásában.

A huron így válaszolt:

— Én azt hiszem, Wayteta jó barátja az «erős férfiúnak.»

— Bobnak? Igen, nagyon jó hozzám; a multkor is hust adott, a mikor oly éhes voltam. Tudod te azt, — mondá titokteljes hangon, miéért hívják azt Bobnak? Mondd meg ezt nekem, te okos ember vagy?

— Andawa nem tudhatja ezt, a yankeeknek szavai igen különösek.

— Igen különösek, különösek, — mondá az őrült. — Kevésre erre így szólt hozzá Andawa:

— Az oneida harcos hogyan keverődött ide a fehérek közé?

— Megmondom. Nagy főnökünk, Schuwana nem akart elereszteni a háboruba, én azonban nem akartam otthon maradni, utánuk mentem tehát és ekkor akadtam ezen fehér emberekre, a kik jők hozzám és bizonyára wiwisek.

— Hát te wiwiseknek tartod őket? Talán Wayteta is az?

— Wayteta oneida, de szereti a wiwiseket; bár csak találkozhatnék már velük.

— Még ma éjjel találkozhatik.

Wayteta a huronok bánásmódjából kivette, hogy ellenségei Bobnak és minthogy igen szerette őt, arra törekedett, hogy francziákhoz jussanak, vagy ha lehetséges volna, az oneidákhoz. Abban bizott, hogy ezek emberségesen fognak bánni a fehérbőrűekkel.

Napközben egy egész csapat senekával találkozott, kik főnökük, a később oly nagy hírnévre verődött, Pontiae vezetése alatt szintén dél felé mentek.

A huronok s a senekák főnökei néhány szót váltottak egymással és azután a senekák kissé eltértek a rendes útról, míg a huronok azon uton mentek tova.

— Ugy látszik, az összes indiánokat felzavarták a francziák, — mondá Sir Richard.

— Hogyan ismeri meg Burns, hogy senekák ezek?

— Lábbelijükről; erről meg lehet ismerni az összes nagyobb indián törzseket. Háboru idején a fejdisz az az a tollak minősége, sorrendje is szolgálhat megkülönböztetésül, láthatta, hogy ezeknél legalább az előkelők, a sündisznó sertéjével díszítik lábbelijöket. Ezek a senekák gyakran megfordulnak nálunk, jól lehet tulajdonképen az Erie tótól északra laknak. Csudálom, hogy ők is belementek a háboruba.

Nemsokára, a senekák eltávozása után így szólt Andawa Burnshoz:

— Láttad a senekákat?

— Hogyne láttam volna.

Kegyetlen mosolylyllyal folytatá a főnök. Sok skalpot hozott. A geneseei folyóról jött ez a csapat.

A farmer elhalványult ezekre a szavakra. Tehát bekövetkezett az, a mitől leginkább tartott: a vadak már egészen birtokaig eljutottak. — Istenem, én Istenem; mi lesz gyermekemmel, Marival?

A huron, a ki észrevette Burns felindulását, így folytatta:

— Pontiae nagy harcos, ő megölte a geneseei férfi népséget, hogy be ne törhessenek a senekák falvaiba, míg ő harcsoaival a háboruban lesz.

— Nagy ég, mily kegyetlenek ezek a hordák?! Amióta ott lakunk, mindig jó viszonyban voltunk velük. Uram irgalmaz, segíts az én szegény gyermekeimen.

Sir Richardot annyira megrendítette e borzasztó hír, annyira lesújtotta, hogy nem talált vigaszt Burns számára.

Bob is odament hozzájuk s azt kérde Burns-tól, mi történt.

— O Bob, — mondá az öreg farmer, — az indián sereg ott volt a farmon.

E szavak hallatára Bob is megijedt.

— Talán csak megőrizte Isten az ön drága gyermekét. Hihetőleg biztonságba helyezték emberei a nőket s gyermekeket.

— Én is csak Istenben bizom.

Tovább mentek.

— Master, — morgott Bob, — csak a kezemet meg ne kötözték volna, járjak inkább örökké itt az erdők között, ha kettőt-hármat magam agyon nem ütök rögtön.

— Attól félek Bob, hogy már nem sokat fogunk gyalogolni. Az indiánok kurtán fognak elbánni velünk.

— Harcolni kellett volna velük, mégis csak jobb, ha golyó oltja ki életünket, kemény túsában, mint ha ezek a vörösbőrű zsványok viszik az embert vérpadra. Rég el kellett volna pusztítani ezt a hadat a fiatal piankeschaw kivételével, a ki még eddig dicséretes kivétel azon alávalóságából, mely a vörösbőrű népséget általában jellemzi. Ő benne bizom, ő majd csak kieszel valamit a mi szabadításunkra.

— Nikunthas eddig is nemes gondolkodásu, háladatos fiatal ember volt, — válaszolt Bobnak a farmer.

— Nincs kifogásom ellene, Master, bár az a sok ostoba czim, melyekkel elhalmozza az embereket, nem igen tetszik és ez csak megjárna. De ezek a bitangok megköttöznek, mint valami latrot, jóllehet, eszem ágában sincs a szökés. Bár miként lesz is, de én néhányat lebunkózik közölük, a nélkül nem akarok bemenni a mennyországba.

Ezek után elhallgatott Bob s csak néha-néha morgott egyet, kifejezve rosszalását az indiánok ellen.

Az indiánok utközben többször pihentek, este volt már, midőn egy hírnökkel találkozott, a ki elvezette őket egy huron táborba, a

hol vagy ötvenen voltak. Több tűz volt itt, hust sütöttek s jóízűen ittak a rumos kancsóból, a mely körüljárt köztük.

Itt a foglyok is kaptak ennivalót, mely mindnyájuknak kitünően ízlett; Bobot most fához kötötték, Burnsot s Sir Richardot azonban szabadon hagyták.

Kimerülten feküdt le a három férfi, a hoszsú fübe. Körülöttük tovább folyt a vig lakmározás, az indiánok azonban az eszem-izsom daczára sem feledkeztek meg a foglyokról. Adtak melléjük egy őr, az igaz, hogy ez sem volt teljesen józan.

Csak most tűnt fel Burnsnek és a másik kettőnek, hogy hiányzik mellőlük Wayteta.

— Hova lett ez a szegény őröd?

— Ugy látszik, még mellettünk volt, midőn a senekákkal találkoztunk, — válaszolá Sir Richard.

— Csak azt tudnám, hol láttam én ezt az embert, sokat tűnődtem már rajta, de nem tudok tisztába jönni ezzel.

A három férfi csakhamar elaludt.

A tűz körüli láma egyre csendesedett, a huronok nagy része eszméletlenül terült el a földön. Csak kevés maradt józan, a nagy többség teljesen elázott a sok rumtól úgy, hogy az ellenség nagyon könnyen elbánhatott velük.

Wayteta körülbelül tizenkét órakor tért vissza barátaihoz az erdőből. Itt-ott felemelte egy-egy részeg huron fejét, ki rábámult Wayteta, de csakhamar visszahanyatlott fekhelyére. A három fogoly öre is elkábult a rumtól, észrevette ugyan Waytetát, de nem állította meg, mihelyt felismerte az elmebetegét.

Utközben hátrakötötték Bob kezeit, most pedig elül kötötték meg és azonfelül még azon fához is odaerősítették, mely alatt a foglyok nyugodtak.

Wayteta oda feküdt Bob mellé s úgy tett, mintha aludt volna.

Kevés idő múlva egész zajtalanul felkeltette Bobot; alig hogy felébredt Bob, odasugta neki:

— Légy csendben, a veszély közel van. Tégy úgy, mintha aludnál, én meg majd elvágom kötelekeidet, el kell innen mennünk.

— Hová? — kérde Bob csendesén.

— A wiwisekhez, nincsenek messze, ott biztonságban lesz skalpod nem úgy mint itt. Ők majd nem kötöznek meg, nem is ütnek.

— Nincsenek innen egy mértföldnyire. Én azért mentem el előbb tőletek, hogy megkeressem őket és szerencsésen meg is találtam Bob nagyon csudálkozott Wayteta szavain, a kitől éppen nem várta volna ezt. Hitt azon-

ban szavainak, mert egész eljárásából azt vette ki, hogy ép ésszel csinálta ezt a dolgot.

Egész észrevétlenül vágta el az örült a köteléket s Bob, bármennyire szerette is volna már szabadon mozgatni tagjait még jó ideig eddigi helyzetében feküdt egész mozdulatlanul.

Meglökte azután a mellette fekvő Burnst is, ez is felébredt és Bob csakbamar tudtára adta a történeteket.

— Ha igazat mondott, okvetlenül el kell mennünk, Bob, mert a francziáknál még is nagyobb biztonságban vagyunk, mint itt.

Felkeltették Sir Richardot, a ki szintén hozzá járult a tervhez.

Óvatosan néztek körül.

A tűz mind elaludt már, az indiánok sorra aludtak, még az is, a kit örnek rendelték melléjük.

A foglyok az indián tábor széléről, a hol feküdtek, könnyen bejuthattak a bokrok közé. Igen ám, de mit tegyenek azután? Kétkeltek abban, hogy Wayteta el bírja-e őket vezetni a francia táborba.

Wayteta nyugodtan feküdt a földön, de állandóan szemmel kísérte a tábor.

Majd odasugott Bobnak:

— Itt az idő Bob; hadd menjen a «szöke haj» először oda a vastag tölgy mellé, azután az öreg, te meg feküdjél le Bob az indián mellé és fogd be a száját, ha felébred és esetleg kiáltani akarna.

Bob a többieknek is megmondta ezt, akik menten követték a tanácsot. Bob akárcsak ál-mában, megfordult és avval egészen az indián mellé került.

Egész zajtalanul emelkedett fel helyéről Wayteta.

Bob is felült, jól megnézte a mellette heverő indiánt, ez azonban valószínűleg elázott a sok rumtól és a boldogok álmát aludta.

Erre aztán felkelt Bob is.

— Jertek utánam, — susogá az örült, — a patakban kell mennünk.

Nem sokára el is érték azt. Sötét volt, de Wayteta mindamellet egész biztosan haladt előre. Hallgatagon lépkedtek a sekély vízben, a legkisebb zajra megijedtek, mert attól tartottak, hogy az indiánok észrevették szökésüket.

Csak lassan mehettek, végre kiértek a patakhoz egy tisztásra s csakhamar megpillantották a francziák őrtüzét.

— Ott vannak a wiwisch, Bob, — mondá nagy örömmel Wayteta, Wayteta oneida harczos, okos, ugy-e, Bob?

— Bizony, magam is elbámulok rajtad.

Az örült nevetett erre és így szólt:

— A huronok kutyák, csak az oneidák a harczosok, csak ők vitézek. Nem örülnek skalpoknak, Bob, Bob, Bob.

— Néhány száz lépésnyire, egy fa mellől egy hangot hallottak: — Halte-bá!

— Qui vive?

— Jó barátok vagyunk, — válaszolá Sir Richard folyékony francia nyelvben, és ótal-mat keresünk nálatok.

— Megálj, vagy lövök! — kiáltott az ör. Kevés idő mulva odajött a foglyokhoz egy altiszt hat emberrel, a ki így szólította meg őket:

— Kik vagytok? Mit akartok?

— Menekülők vagyunk, az indiánok körmei közül szabadultunk meg és most itt keresünk menedéket a francia csapatoknál.

Az altiszt azután valamivel szelidebb hangon kérdé Sir Richardtól:

— Angolok vagytok ugy-e?

— Igen, angol alattvalók vagyunk, innen a gyarmatból.

— Akkor tehát foglyaim az urak.

— Jó, hisz ugyis ezt akartuk.

— Jöjjenek velem.

Amint a táborba értek, jelentést tett feljebbvalójának. Kevés idő mulva visszatért hadnagyával, a ki épp ugy, mint az altiszt, csudálattal nézte az idegeneket, különösen feltűnt neki Wayteta. Szintén kérdezte tőlük, kicsodák és mi járásban vannak.

— A háborús világ miatt nem térhettünk vissza otthonunkba az Ontarion, melyen hadihajóik elzárták előlünk az utat, épp azért az erdőkön át kísértük meg; itt meg indiánok közé keveredtünk s mivel életünk veszélyben volt, önközött jöttünk, mint lovagias ellenfelekhez. Békés emberekkel van dolga, uram; ezen férfiú itt Burns telepítvényes, a másik Bob Green, a ki hajós, a harmadik itt — és ezt lassan mondta — egy szegény örült, a ki utközben szegődött hozzánk én magam pedig angol főnemes, lord Sommerset vagyok.

— Ki ön kérem? Nem értettem jól?

— Én lord Sommerset vagyok, néhány nappal azelőtt Waltham Richárd.

(Folytatása következik.)

A két László.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

I.

Mint a nemes tölgy vad viharokkal
Daczra kelőben: — mit hite költ —
Hunyady László áll nemes arczczal,
Homloka fenkölt jelleget ölt.

«Mennyire csak tud honfiu szivet:
Tölti be szivem honszeretet,
S Cilley töled rágalom illet,
Ime te irád e levelet!»

Sáppadoz Ulrik, kardja után nyul
Vad dühe gerjed, — vérbe szeme —
Éles aczállal rárohan orvul . . .
Csattan a László gyürü-köve.

«Védtelen állok, látod-e ember?
A ki reám tör: nem nemes az!»
Nyilik az ajtó . . . csattog a fegyver . . .
— Véribé fetreng Ulrik, a gaz.

II.

Szent biblia könyvén esküre tartja
Jobbját a király és esküszik esküt:
«Im esküszöm égere, égi javamra,
— Bár Ulrik eleste szivemen ürt üt —
László sohse bántalak; krisztusi hitben
Légy tanum Isten!»

Félelme eloszlék édes anyának:
Sérthetetlenül állván gyermeke élte,
A gyermeki szivek megnyugovának:
Hisz bántani nem fog, szentül ígérte,
Szent könyvre fogadva krisztusi hitben,
Tudja az Isten!

III.

Szent György tere mért tele néppel? —
Égnek meredez fene vérpad,
Annál seregel szanaszélylyel, —
Mégfesti az esti bibornap.

Lászlót vezeté ki bakója — —
Elesendesül a tömeg izben,
Megrendül a szive valója,
Sóhaj szakad emberi szivben.

És villan aczél deli főre,
Im visszaverődik erőtlen, — —
Sujt ujra, hogy hullna le tőle — —
Kárt nem tesz az a deli főben.

Kétségbeesetten üt ujra . . .
Fenségesen áll Hunyadink ott,
Hosszu haja csünge le róla:
Az volt, mire mestere sujtot.

Törvénytelenül vagyok itten,
László sohse törve reád még;
Törvényesen érte bünhödtem, —
Szivlak szabadon te szabad lég!»

Lép s megbotol hosszu ruhája
Szélébe . . . bukik bele térdre . . .
Hóhéra üt ujra utána . . .
Elhull feje, elfoly a vére . . .

Elhullt feje — s ime boszura
Felzug-morog a tömeg izben . . .
Megrendült szive, valója . . .
Átok fakad emberi szivben . . .

IV.

Holló színü éjféli, ördögi zaj van . . .
Zord, rémteli égnek menyköve csattog,
Zápor foly az égből zugva patakban, —
Megsörren az ablak, jégveri: pattog — —
Fetrengve az ágyban rémteli képek,
Sátáni kinokkal szörnyü kísértet
Rémitgeti Lászlót, — esküszegése
Nem hagy szelid álmot jönni szemére.

«Mátyás menekül, — nem nézve le rája
Vak börtöne mélyén széttöri lánczát . . .
Börtönbe veté őt balga királya
S örizteti féltvén a koronáját . . .
S im széttöri lánczát, fut, menekül már,
Országá epedve, népe reá vár . . .
Láncz csörren . . . ah! mostan tördeli lánczát . . .
Megrázza az orkán ablaka rácsát.»

Mátyás, uram, itt van börtöne zárva,
El nem mehet innen örzik az örök:
Felségi parancsod nem vesze kárba,

Innen sohasem tud szökni előlük.
«Nem balgatagul zárt népe reája,
Im ő leve annak disze, királya — —
Káprázat ül arczán, a koronáján» . . .
Villámlik, az ég dörg, tombol az orkán.

«Hah! hol van Hunyadnak hős fia László? . . .
Számon veszi tőlem — irgalom! — Isten,
Hah! hallom az égből menydörög a szó —
Óh, irgalom Isten!! . . . nincsen az itten . . .
Én őt sohse bántám . . . eskümet adtam . . .
— Szörnyű tüzes üszkők vannak alattam . . .
Szedjétek el innen! . . . lángra kapágyam! . . .
Villámlik, eső zúg szertelen árban.

László, uram, ébredj, rémes az álmod!
— Azt véli, hogy alszik s költi poroszló —
Ébredj hiszen itt nincs semmi se: látod, —
Nem szólt hisz az ur, nem menydörög a szó!
Hü szolga, ha tudnád, mennyire ébren
Csüng jó urad ilyen rémteli képen! . . .
Irtózatos álom lenne belőle,
Ébren: zavaros lett ép esze tőle.

«Szent-György tere zúgó néptömegén át
Vérrel borított fő integet én reám . . .

Üzzétek el onnan! — látom az ujját
Én rám mutat, én rám, vér van az arczán . . .
Vér! . . . vér! . . . veresen sütesti bibornap . . .
Vértől veresült a bárdja bakónak . . .
Vérpadra veres vér csurran az élről
Vér-zápor eső hull zúgva az égről» . . .

«Fenségesen áll ott büszke nemes fő . . .
Villant iszonyuan bárdja bakónak, —
Vértől leve szörnyű lapja vereslő —
S még áll a nemes fő, — ajkai szólnak — —
Hangzik szava csengőn, zug, morog a nép . . .
Őt élteti immár életadó lég . . .
Óh! menekül már! — vére nem én rám
Száradt ugy-e?! én nem, nem sohse' bántám!»

«Hah!! . . . újra suhant bárd fője legördül . . .
Óh! irgalom isten!! . . . gyilkosa lettem!» . . .
Zordon, komor égnek menyköve dördül
Zörrennek az ajtó zárai menten —
«Értem jön az Úr, hah! . . . nyílik az ajtó!» . . .
Kétségbeesetten néz oda László — —
Vad, szörnyű kiáltás hangzik az éjben — — —
— Úr trónja előtt áll lelke az éjben.

Kosztolányi Zoltán.

A szerencsétlen flótások.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

(9)

Noha minden lépéssel közelebb jutottak a célhoz melynek elérése véget fog vetni minden bajnak, az a tudat nem volt képes fölvidítani a mi utasainkat, akik lekonyult fejjel, szótlanul bandukoltak egymás mellett. Erősen szurkoltak a fogadtatástól, amiben a tanár ur valószínűleg részeltetni fogja őket.

De hisz tulajdonképpen nem is érheti őket szemrehányás, mert az csak szerencsétlen véletlenség, hogy ők a szénásszekéren elaludtak, — mindenki ismeri a levágott szénának bódító illatát, — ami pedig a többi dolgait illeti azt nem is kell mentegezni. Addig-addig törték a fejüket, míg csak ki nem süttették, hogy hát azért nem is igen büntethetik meg őket.

Hogy azonban a pajtások gunyolódásai nem fognak elmaradni, és hogy azok legnagyobb része szegény Gyulát fogja érni, az több, mint bizo-

nyos. De mégis, mit használ itt a sok szomorúkodás, oly dolog előtt állanak, amelyen változtatni senkinek sem áll hatalmában, tehát bátorság! és gondolatait hangosan folytatta: — Eh, mit! ostobaság! hadd nevéssenek, amennyi csak nekik tetszik, én is velük nevetek, legalább elébb elhallgatnak! ugye Lulu?

— Kiről beszélsz, bácsi, ki nevéss?

— Természetesen nem mások, mint a pajtásaink, ha engem e nagyszerű öltözetben megpillantanak, hisz magam is nevetek rajta, hahaha — különösen ezen a hosszú sávon ami a nadrágszárán éktelenkedik!

— Az már igaz, bácsi, komikus hatással vagy a szemlélőre — az istállóját! — miért nem tűnt föl ez nekünk még Mihályfalván!

— Ugyan mire lett volna az jó Lulu?

— Nos, a dolog igen egyszerű! Ha az ember

a sötétebb részeket vízben oldott krétával bemázolja, éppoly fehérek tartoznak lenni, mint a ruha szövede.

— Lulu, ez isteni idea, a legközelebbi faluba betérünk. . .

— Vesziünk krétát, egy kis bögrét, szivacsot vagy ecsetet. . .

— Vízet viszünk magunkkal a bögrében és a legeső bokor mögött, amely bennünket eléggé eltakar, a festés magától fog menni.

A «isteni ideától» egészen fölleskélve gyorsították tornászaink lépéseiket és nemsokára elérkeztek Orosziba.

És — minő szerencsés véletlenség — éppen a korcsmába, ahova betértek egy piktort találtak, a ki a korcsma belső helységeit pingáltatta. Ez szívesen beleegyezett, hogy nekik jó árért egy kis edény fehér festéket és ecsetet eladjon, gondosan csomagolták be a fiuk a készüléket zsebkendőjükbe. A vendégszoba erősen illatozott a új festéktől, ők ennek daczára leültek egyik fal melletti padra és tejet meg kenyeret rendeltek maguknak, gyorsan ettek, hogy előbb eltávozhassanak az «isteni idea» realizására.

— Hallod, Lulu? figyelmeztette társát Gyula, midőn a falu utcáján végig mentek — hogy kiabálnak, hogy mutogatnak ránk még a kis gyerekek is, nekik is feltűnik az én fura öltözetem. Jó, hogy az emberek künn dolgoznak a réten, mert utóbb kisérletünk is akadt volna az alvőig! Jer, siessünk egy rejtekhelyet keresni.

Találtak is egy ilyent pár száz lépéssel odább egy kis fenyőfa csalit alakjában, mely közvetlenül az országút mellett nyújtózott el. Hamar akadtak egy kis elzárt helyre, amely eléggé elfődi őket a kíváncsi leskeledők elől, de a napot azért beengedte, hogy majd a művészi festményt minnél előbb megszáritsa.

— Így, bácsi, itt fekdülj le és nyujtsd ki a lábadat, egy-két ecsetvonásra eltüntetem azt az ostoba foltot, a kabátod csak vesd le és — jaj, ide nézz — hát én? — az istenért, nézd csak a kabátot hátát! — és — és — hát az enyém? — Éppen olyan — egészen — egyik olyan mint a másik!

Gusztó kiterítette a fűre mindkét ruhadarabot, és ime, mindkét kabát háta közepén a legrikítóbb vörös színben diszelgett a szép minta, amivel a piktó Orosziban a «Vörös angyal» vendégszobáját ékesítette föl: egy jókora rózsás kis csillagoktól körülvéve!

A magyarázatot könnyű volt kitalálni.

A mi szerencsétlen vitézeink a vörös angyalban reggelizve, odatámaszkodtak a még nedves

falhoz és annak diszítését a fehér kabátjukra nyomták. Egyéb vendég nem volt ottan abban az időben, hát azért tűnt föl először is a kis falusi gyerekeknek a két tarkahátú diák. Ezért kiabált úgy az egyik parasztgyerek — néd, a József, né'd a, milyen czifra!

— Ó, Lulu, Lulu, — sóhajtott Gyula, midőn szomorú ábrázattal vizsgálta a kabát új ékességét — most már teljes a mi végtelen szerencsétlenségünk! Mondja meg nekem bárki van-e széles a világon boldogtalanabb két diák rajtunk kívül? Istenem, istenem! erre a tornászati kirándulásra, arra az istenerte szénás szekerre rá fogok gondolni még késő vénségemben is!

— És ez a nyomorult festék egészen beleette magát a kabátba, nézd csak még bele is is száradt. Mit tevék legyünk most?

— Hogy mit tegyünk? A legeső vízhez kell elmennünk és újra mosónőt játszunk!

— Bácsi, bácsi! én nem teszek többé semmit? Mégegyszer mosni? — nem, ezerszer is nem, inkább összecsavarom a kabátomat, mint egy hurkát és bedobom a legeső árokba. Aztán ingujban fogok Bánhidjáig menni. Jer, siesünk, a nadrágot már valószínűleg — ó — ó, — bácsi, elájulok! még ez is! Nadrágod szára kék — kék, mint a menyboltozat fölöttünk!

Tényleg úgy volt. A régi sötétebb szín helyét most több centiméter széles erős kék sáv fődte el.

Ezt is könnyen meg lehetett magyarázni.

Az ecset, amelyet a fiuk a piktortól vettek, csak látszólag volt tiszta. Belsejében nagy mennyiségű kék festék volt megkeményedve, amely az idő alatt, amíg az ecset a festékben állt, teljesen fölengedett. Gyorsan, kissé figyelmetlenül végezte munkáját Gusztó és mikor a nap már jól megszáritotta a festéket vették észre a nadrágon a legszebb égszínkéket!

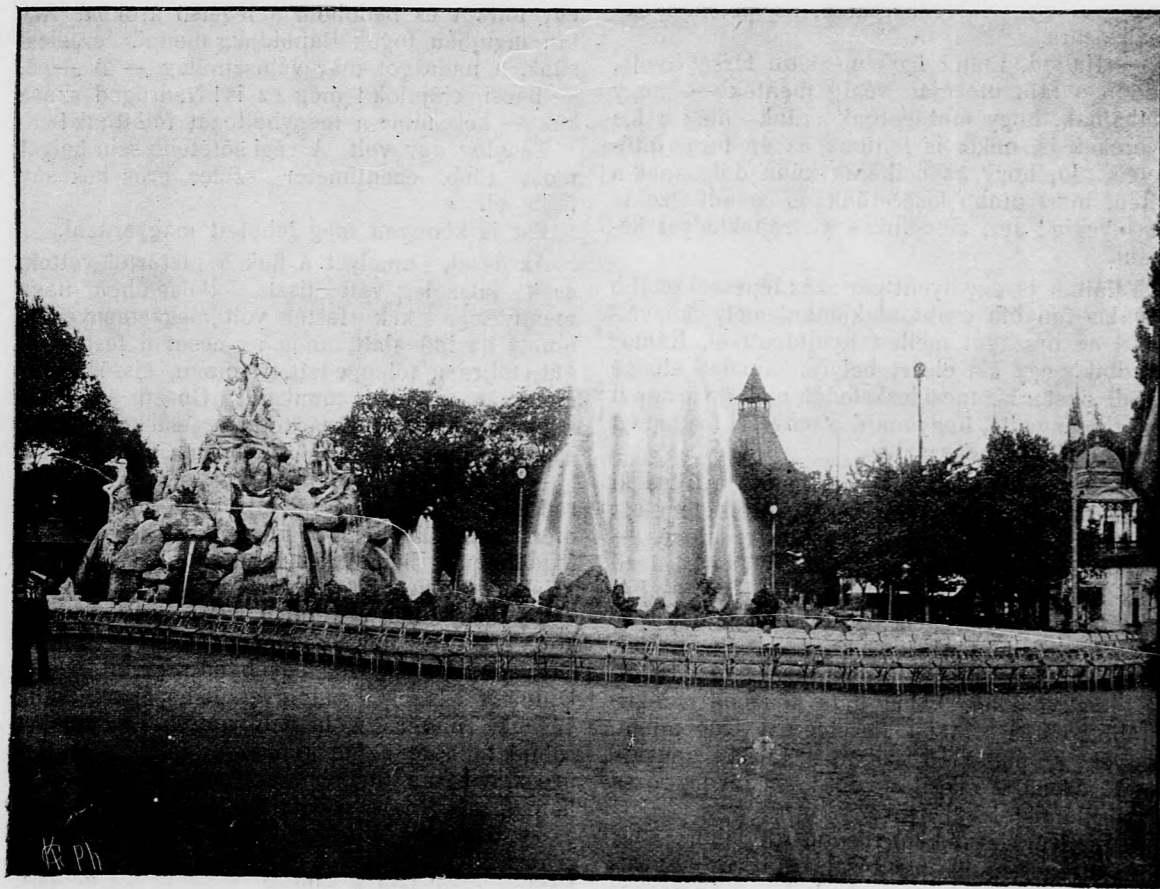
— Haha — fakadt ki Gyula, inkább elkeseledésből, mint inkább jókedvből nevetve — mért nem zöld inkább, úgy sokkal szívesebben fogadnának bennünket Bánhidján, ha nemzeti színben öltözve látnák egyikünket!

Te még tudsz nevetni a szerencsétlenségünkön, bácsi? ez még engem is fölvidít egy kissé! Bizony nem marad egyéb hátra, mint belefeküdnünk a legeső malomkanálisba és ott addig várunk, míg a víz le nem mossa a színeket rólunk; onnét aztán kimászva, mint az öntött ürgék, vizesen tovább megyünk és a nap csak hamar meg fogja száritani a ruhánkat!

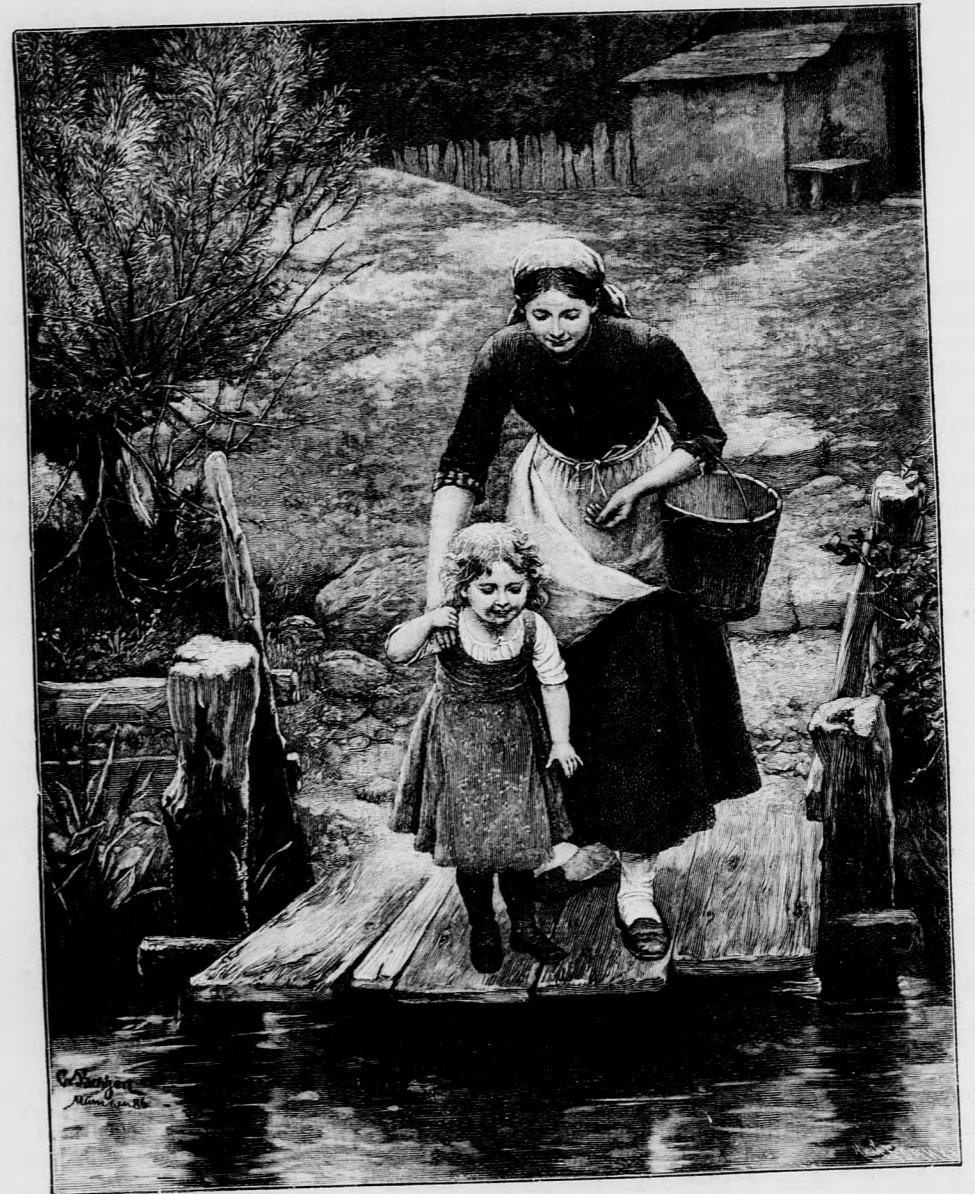
— Nekem mindegy! — Különböben ha oly erővel tréfát akarsz üzni a dologból, visszamehetünk megkérni a piktort, hogy a másik nad-

FALU RÉSZLET A KIÁLLITÁSBÓL.

A FONTAINE LUMINEUSE A KIÁLLITÁSON.

TÓPARTON.

rágomat is fesse be, hogy aztán igazán papagályra hasonlitsak, és jogosabban nevehessenek ki.

A szegény, sokat szenvedett Gyulát igazán olyan erős akasztófa humor fogta el, hogy még amint mondja, arra is vállalkoznék, hogy azzal a tarka kabáttal bejárja a világot. Ha aztán

kérdeznék őket, csak azt felelnék hogy: — lássátok csak ezt az elragadóan szép rózsát a hátunkon; mi festőinasok vagyunk, a gazdánk meg már világhírű művész. Azért küldött előre bennünket és azért festett a hátunkra, hogy mire ideér, hát tisztában legyetek a foglalkozása felől.

(Folyt. köv.)

Gyulai Pál forradalmi költészete.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Ilyen megható képben tárja elénk a költő a nemzet siralmas helyzetét.

Mindenütt a halálképe int felénk, borzasztó csataképek, haláltusában vonagló testek.

Sirdogál a menyasszony, a ki özvegy lett, mielőtt hitves lehetett volna; árván maradt az ártatlan gyermek, még mielőtt tudta volna, mi az atya?

Elvérzettek mindnyájan, hősies halállal a csatasíkon. Ott pihennek a délibábos rónán, Erdély regényes völgyeiben . . .

A még érző kebel végsóhaját elnyelte a harci lárma, . . . most már minden csöndes.

Borzasztó csöndesség!!
Vérfagyasztó kietlenség!! . . .
Összezúzta a zsarnok
Ósi szabadságunk szent oltárát!

Hazátlanul bolyong gyógyíthatlan sebében, mely keservében a honfi; szilajul kitörni akaró érzelme zokogó fájdalomba fullad, abba a fájdalomba, a mely legkeservesebb s legkinzóbb.

« . . . a miről a szem beszél csak,
S a szem helyett a szív könnyez bele.»
Jókai.

A hazátlan honfi tomboló keserveit, a mélyen érző kebel megrázó fájdalmát tolmácsolja Gyulai «Karácsony éjszakáján» című költeményében.

Karácsonyéje van; sok család boldogan a meleg tüzhelynél ül. A hazátlan honfi lelkében is felelednek a boldog perczek, édes emlékek. Fájdalmasan kérdi, hol az ő tüzhelye, hol az ő családja? Árva sóhajtásként hangzik el kérdése az üres szobában; búsan nézi a hamvadó gyertya lobogását és a

«Hamvadó örömkök halavány viszfénye»
Az édes, feledhetetlen multat juttatja eszébe.»

Forró köny pereg le bánatos arcán. Nincs édes anya, a ki lecsokolja az égő könnyeket,

nincs testvér, a ki enyhítő szavaival vigasztalja, nincs jó barát . . .

Másképp volt hajdan minden! Künn zúgott a szél; a kis család boldogan, gondtalanul ült a meleg tüzhely körül. Az ajkakon édesbús dal . . . a szívben méla merengés . . .

A két testvér lassan suttog; ragyogó álmokról, boldog szerelemről; . . . csak suttog, mert nem akarja a kedves anyát édes szenderében zavarni.

Pedig nem is alszik; szelid álmok helyett a boldogság örömkönyei ragyognak szemében: áldást imádkozik árváinak fejére . . .

Oh! mily régen volt ez!!

Szivesen téved boldog emlékek közé a nem felejtő lélek. Mégis milyen fájó ez az emlék. Nem hullathat könnyeket az édes szülő, a feledhetetlen testvér sirhantjára.

Összeomlott az ősi házikó, ajtaját nem őrzi a házi eb, idegen földön a jó barát, a szerelmes kedves elfönnydott.

«Oh családi élet, szép családi élet!
Édes csöpp az élet keserű vizében,
Biztos rév a szívnek szélvészeli között . . .»
Nem reméli, hogy ez a boldogság még

Valamikor visszatérjen . . .

Zúg a szél hah mint zúg! mily böszült haraggal
Özvegyek siralma, árvák sóhajtása;
Némulj el bánatom! hisz nem egyedül vagy,
Sokan vannak veled e széles hazában;
Ablakot nyitok, szemem az égbe néz:
. . . Sötétebb az éjjel . . . jobban zúg a szélvész . . .»

Igy jajdul fel a szerencsétlen honfi, a ki csak a mult örömeiben lel némi vigaszt, az ismeretlen jövőben pedig semmit sem bizik.

Az általános lemondást, a végleges elcsüggedést ecseteli Gyulai «Pál gazda» című költeményében.

Itt a tavasz, éled minden, csicsereg a madár; vigadni kellene a szegény Pál gazdának is.

De Pál busul; jobb szeretne már a sirban lenni. Hisz ő nem gyönyörködhetik a fakadó

bimbóban, a kinyílt virágban, mert ott pompázik az ő fiának sirján.

Reménye szállt sirba az aggnak; azóta morgorva lett, sötét arczu, kinek arczkifejezésén is meglátszik, hogy kétségbe vonja az isten létezését. Az sem bizonyítja előtte, hogy zöldel a fü, virágozik a fa; mert hiszen, a mikor száradt volt az ág, akkor öcsese volt rá akasztva.

Tudja Pál gazda, hogy szép meghalni a hazáért, a szent szabadságot védelmezve elporlani a csatamezőn; még se tud megnyugodni, hanem búsan, sirdogálva mondja:

«Nem is az . . . oh . . . nem egyéb bánt engemet . . .
Hej hiába! hej hiába haltak meg!»

Az egész szabadságharcz — «a nemzeti ébredés rövid, de tündér szép hajnalá»-tól az elnyomatás siralmas napjáiig — benn van Gyulai költészetében.

Feledi e viharos napokban enyhe kedélyének szelid fájdalmát; csupán honfiai bánatának ad kifejezést, költeményeiben a honszerelem fénye lobog.

Hála a buzgó honfiaknak, hála a magyarok szent istenének! a közvélemény borzasztó sejtelve (Karácsony éjszakáján, Pál gazda) csak

félig-meddig teljesedett. Az elnyomatás siralmas korszaka után a nemzet rohamos léptekkel közeledett a felszabadulás boldog pillanatához, a sokáig elfojtott nemzeti önérték hamar kitört. A nemzet megdönthetetlen erejének tudatában csakhamar visszaszerezte függetlenségét, szabadságát, melyet ezeréves multjában hányszor akartak tőle elrabolni, hányszor akarták azt galádul megcsúfolni!

De mindig örködött fölőtte egy szent erő, mindig éber szemekkel kísérte lépteit a magyarok istene és enyhítette a nemzet sajnó fájdalmait,

És hogy nem hiába haltak meg a haza feledhetetlen honfiai, azt megjósolta már a nemzet halhatatlan nagy fia, midőn elmerengett a zivataros multon, midőn lázas kedélyét a küzdelmes napok foglalkoztatták!!

Phytiai átszellemülésében dörögte oda Vörösmarty a busongó magyarnak:

«Az nem lehet, hogy annyi szív,
Hiába onta vért!
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért!!»

Bergl Izidor.

(Vége.)

S Z E P T E M B E R.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Szeptember a Gergely-féle kalendárium kilencedik, a Julián-félének pedig hetedik hónapja (septem-hét), 30 napos. Ősz vagy őszelelő hava elnevezését Nagy Károlytól kapta azért, mert tudvalevőleg e hónap 23-án kezdődik az ősz.

Említik és írják még Szent-Mihály hava nevén is. Ez a Mihály egyike volt a hét fő angyalnak, a ki a zsidó nép védője és a Sátán legyőzője is, a miért a keresztények később több templom védőjévé tettek. A katolikus egyház eredetileg márczius 15-én és május 8-án ünnepelte emlékét, de ehhez járult a 813 évben tartott mainzi zsinat után szeptember 29-ike is, minek folytán ama két első terminus elenyészett s utóbbi lett az igazi Szent-Mihály napja.

E nap különben a protestánsok egy részénél, in specie az unitáriusoknál egyik fontos ünnepe az esztendőnek. Valamint ugyanis az erdélyrészi reformátusoknál augusztus hónapban úgynevezett új búza-zsengére vacsorával élnek, a mikor hálát adnak istennek az új

búza és egyéb termésért, ugy az unitáriusok is Szent-Mihály napját követő vasárnap urvacsorával élnek s hálaimát küldenek az egék urához, a ki ekkor már a szőlőben és az őszi terményekben is megmutatta az év áldását.

Nevezetes hónap ez korunkban majdnem az egész művelt világban azért is, mert a tanuló ifjuság iskolai évének kezdete. A gyermekeikért élő szülők gondja és terhe ismét megújul, az ifjuság arany szabadságának vége s kezdődik a tíz hónapi szorgalom és tudomány-falásának ideje. De egyttal egyik legszebb és kellemesebb hónapja az évnek, mert a nyár érlelte gyümölcsök szedésének és szüretelésnek is, most örül kicsiny és nagy, ifju és öreg egyformán.

Eltekintve azonban ezektől, szeptember hónaphoz következő kiválóbb emlékek és események fűződnek:

Szeptember 2-ika Magyarország történetében örökre emlékezetes, mert a 150 évi török járom alól szabadulva 1686. évi szept. 2-án foglalták vissza vitéz őseink Budavárát. A visszafoglalás

ehát több mint 200 éve megtörtént és ezt ezelőtt tíz évvel nagy ünnepeességgel is ünnepelte meg az ország fővárosa s vele együtt az egész ország, mint az iga alól való megszabadulás nagy évfordulóját.

1859 szeptember 7-ike az olasz nép történetében érdemel felemlítést. Ekkor vonult be t. i. Garibaldi a lakosság örömmujongása között Nápolyba. A bátor és szerencsés liberátor most az egyházi államot szándékozott megtámadni és szeptember 18-án a pápai sereget teljesen szét is verték.

Szeptember 8-án van a jelen évben a zsidók új esztendeje, a Tischri, az ő számításuk szerint az 5657-ik év, 17-én pedig Jom kippur, a hosszú nap, mikor a zsidók köztudomás szerint 24 óráig böjtölnek.

11-ike megint a magyar történetben kiváló fontossága, mert a ma is fennálló testőrséget Mária Terézia a «Moriatur pro rege nostro Maria Teresia» hatása alatt 1741 szept. 11-én tartott országgyűlésen alapította Pozsonyban. A nemes testőrség 500 főre volt tervezve. De, hogy az eszme téynyé váljék, még 20 évre volt szükség. 1660 szept. 11-én kelt ugyanis az a királyi leirat, mely a magyar testőrséget létesítette.

1792 szept. 12-én a francziák a köztársasági évet hozták divatba, a mely 12 (30 napos) hónapból állott és 5 kiegészítő napja is volt. Azonban a Gergely-féle és ezen év között volt eltérések folytán sok visszasság fordult elő s ezért 1805 szept. 9-én ezen év számítását is megszüntették és ismét a Gergely-féléhez tértek vissza.

Az ókori rómaiaknál szept. 4-én 19-ike között voltak a ludi Romani Magni. Livius (I. 35.) szerint a három capitoliumi istenség: Jupiter, Junó és Minerva tiszteletére rendezték. Eredetileg a győzelem ünnepének tartották, a mely diszmenettel (pompa) kezdődött s a Capitoliumról a Forumon keresztül a Circusba vonult, a hol aztán kocsi- és lóversenyek, küzdőjátékok és szini-előadásokból állott nagy gyönyörűségére a szemlélő közönségnek. Állandókká 366-tól kezdve lettek és eleinte 4 napig, Caesar halálától kezdve pedig 16 napig tartottak.

A legrégebb circusi játékokkal egybekötött ünnepeket különben — a monda szerint — már Romulus alapította, az ugynevezett Consualia-t s ezeket évenként aug. 31-én és decz. 15-én tartották.

Szept. 24-én voltak a ludi Victoriae Caesaris vagy Veneris genetricis (46-tól kezdve); 23-án is tartottak játékokat, mert e nap Augustusnak születés napja volt.

A császárság alatt szokásba jött ugyanis egyes császárok születése napját is megünnepelni; de legtovább tartotta fenn magát épen a most említett szept. 23-iki circusi játékokkal Augustus tiszteletére rendezett ünnep.

A régiak szerint 19-én lépett a nap a mérleg (Libra) jegyébe; ma 22-én történik, a mikor az őszi éjnap-egyenlőség van s egyuttal ősz kezdete.

Megemlékeztem már előbb kisasszony napjáról, a mi több van az esztendőben. A szeptemberi kisasszony napján a kath. egyház igen sok községében búcsu, egyházi ünnep van, a melyhez mindenütt valami fontos esemény, temlomszentelés, elemi csapások vagy háladó istentiszteletek fűződnek.

Szent kereszt felmagasztaltatása (exaltatio sanctae crucis) ősz keresztény ünnep annak emlékére, hogy Heraclius császár az Ilona császárné által feltalált szent keresztet a perzsáktól visszavette s 629 tavaszán ünnepi körmenetben a Golgotára tűzette. Az ünnep kezdetben a kereszt feltalálásával együtt, vagyis: szeptember 14-én tartották, míg végre a VIII. században a két ünnep elválasztatván, az említett napot kizárólag a szent kereszt számára tartották fenn.

Szent Gellért napja és a nevéhez fűződő események nem mellőzhetők. Gellért eredetileg György nevű, lombardiai származású ifjú, a ki benedekrendű kolostorban tanulta a szent atyákat és irataikat. Apa volt Gellért, a ki részt vett a velenceiek Jeruzsálembé zarándoklásában s ott is halt meg és fia ezután vette fel az ő nevét. Később pap lett s mint ilyen megismerkedvén a pannonhalmi apáttal, ez rávette hogy jöjjön István király látogatására. Itt aztán István rábizta Imre hercegnek nevelését, jutalmul pedig csanádi püspökké nevezte ki, a hol igazi papi életet élt, sok jót tett, iskolákat alapított, tudományokkal foglalkozott.

Péter uralkodása alatt az ő székvárosában határozták el az elégtelen magyarok Vazul fiainak visszahívását, és több püspökkel együtt ő is utra kelt, hogy András herceget üdvözölje Szeptember 24-én azonban a pesti révnél a pogány tömeg megtámadta és kétkerekű taligán — állítólag — a Kelen-hegyre vitték s onnan 1046-ban ledobták. Ezen vértanuságáért 1083-ban az egyház a szentek közé sorozta.

A Gellérthegy 22 méter magas és tudvalevőleg a főváros panorámájának háttérét képezi. Tetején a török korig egy kis kápolna állott Szent Gellért emlékére.

1813-ban József nádor közbenjárására két-tornyú csillagvizsgáló építéséhez fogtak s 1815.

október 15-én fel is avatták. 1849-ik évig folytatták itt a tudományos kutatást, de ezen év május 4-én a magyar hadak ágyúkkal foglalták el a hegyet s kezdték a várt is lövöldözni. Innen a bomba a csillagvizsgálóra zápoként hullott vissza. A szabadságharc után az osztrák kormány erődöt (czitadella) emelt ott, de nem engedte meg, hogy ismét csillagvizsgálót építsenek. Ennek felszerelése az egyetemen vannak.

Még csak pár névről teszünk említést. Így Kleofásról, a mely név Petőfi gyönyörű verse után: Szent Kleofás! Milyen karaván! stb. közismertű. E Kleofás apja volt az ifj. Jakab apostolnak, a kit az ur fivérének is mondanak; tehát kétségkívül Mária, Jézus anyja nővéreinek férje és Alfeusnak is nevezik. A névkülönbség is e név kétféle kiejtésén alapszik.

Szent Jeromos (Hieronymus Sophronius Eusebius) napja szept. 30-án van. Az egyház őt a latin egyháztanítók sorába iktatta. 381-ben a római zsinaton volt és a pápa megbizta a régi latin biblia-fordítás átjavításával, mely revidált szöveg később Vulgata (közkezen forgó) néven lett ismeretes.

A Szeptember névhez kapcsolódnak még: Septemviratus (Hét személyes tábla), a régi királyi táblák, második igazságszolgáltatási forum voltak Magyarországon; Septemtrio, a rómaiaknál a nagy medve 7 csillagának neve, aztán: északi vidék, Septenarium a kath. egyház hét szentsége.

Szeptemberben a drága kövek közül a chrysolit uralkodik és erről azt mondják, hogy a szeptemberben született embert megóvja az örülettől. *Gál Kálmán.*

Könyvvásárlás az iskolai év kezdetén.

Van-e olyan középiskolai tanuló, — a legrosszabbakat sem véve ki, a ki nem menne jó kedvvel az új iskolai év elébe. Még a legrosszabbak is abban az édes reményben ringatják magukat, hogy ők sem fognak a jövő iskolai évben «szekundá»-t kapni, ők is legalább «primá»-val teszik le a vizsgát. Milyen jól eső érzés az, midőn a tanulónak előtte áll az egész év, mely alatt szorgalmasan dolgozva, megkapja egyrészt a jó bizonyítványt, más részről azt a jól eső érzést, mi szívében lelkiismeretében lakozik.

Az iskolai év kezdetének első hivatalos mozzanata: a beiratkozás. Azután következik a nem hivatalos, de nem kevésbé fontos momentum és ez a könyvvásárlás. Mindenki tudja ugyanis, a ki járt valaha középiskolába, hogy a tanulók nagyobbik fele nem a könyvkereskedőnél veszi a tankönyvet hanem öcskán az antiquariusnál, de még inkább azoktól a fiuktól, kik már felsőbb osztályba léptek át.

... Most folyik épen a nagy vásárlás a g^{ri} kollégium udvarán. Ott nyüzsgögnék a kisebb-nagyobb diákok. Egyik elakarja adni a könyvét, másik meg venni szeretne. Alkudozások, csereberélések hallatszanak mindennünnen.

— Ki vesz második osztályos magyar olvasókönyvet?

— Senkinek sincs «Pirchala latinja»?

— Eladom a Császárt 30 krért!

Ezen kijelentés alatt persze nem azt kell gondolni, hogy Győri Péter uram, ki foglalko-

zására nézve vadonatúj II. gimnazista, harmincz krajczárért eladná a német császárt vagy az orosz czár ő felségét. Nem, csak egy bekötött geometriai könyvről van szó, melynek magát a kötését — Győri Péter uram állítása szerint téns Konda János könyvkötő ezelőtt két évvel huszonöt «vas»-ért készítette el.

Másutt három-négy tagból álló csoportokat látunk, már ezek felsőbb diákok. Persze ezek is megvásárolandó és eladandó könyveikről beszélnek, közbe-közbe egy pár cigarettát fogyasztva. A mellett elmondják egymásnak, hogy töltötték a vakációt. Mellettük el-elszaladnak vállalkozó szellemű eladók, nagyban kínálva a «finom, tiszta könyveket, melyeknek a kötése többet ér, mint a mennyiért eladják (?)» «A lapokon nincsen számfűl, nincsenek poczák és tintával irt jegyzetek, nincsen beléjük rajzolva még a görög tanár ur sem». Ilyen és hasonló beszédekkel kísérik a könyvek eladását.

— Van egy olesó Bónis számtanom! Kinek kell?

— Persze jó is volna megcsalni engem, mintha nem tudnám, hogy az öreg Mézga tanár urnál nem kell könyv. Tessék hozni jegyzetet!

Az erélyes felelet közben sem felejt el azonban el Sódar Gábor társunk, a ki a 4. osztályba került, hogy megtessékkelje a nála három évvel idősebb Kiss Mihályt ki az ötödik osztályt is elvégezte.

— Van nekem egy szép Mathesis-jegyzetem!

— szól bele a beszédbe az ötödik osztályos Veréb Pál nagy sietve, mintha félne, hogy el akarja valaki a szót rabolni tőle. — A bátyám, a ki most jogász, az készítette gyorsírással egyenesen a Mészga tanár ur magyarázata szerint . . .

— Aztán mennyiért adná el nekem? kérdi Sódar barátunk félbeszakítva Verebet, a miért Veréb haragszik és kiméletlenül tovább folytatja a beszédet szapora hangján:

— . . . egyszer észre is vette Mészga tanár ur, hogy vele piszkált az órán, de a bátyám ügyes ember volt és nem a Mathesis jegyzetét vitte ki a tanár urnak, hanem egy üres írkát és aztán ezt tépte széjjel dühösen az öreg . . .

— Jó jó, de mennyi az ára? szakítja félbe Sódar másodszer. Veréb ur haragszik és személyes sérelemnek veszi, hogy nem érdekli Sódart az ő bátyjának csínye, azonban mégis van olyan diplomata, hogy nem szalasztja el a jó bevét.

— Hát nyolczvan pénzért odaadom! feleli határozott hangon Veréb. («Pénz» és «vas» iskolai nyelven krajczárt jelent).

Sódar Gábor gondosan átlapozza a vastag bekötött füzetet, megtapogatja a fekete bekötött táblát mindkét oldalon, megnézi, hogy nincs-e belőle kihagyva valami, a minnek benn kell lenni egy 4. osztályos algebrajegyzetében. Miután alaposan megvizsgálja, hogy nem hagyta-e ki a Veréb Pál jogászbátyja a közönséges törték tizedesekké való átalakításának bebizonyításáról szóló algebrai szabályokat, — a mit a jegyzet készítőik rendesen ki szoktak

hagyni, és midőn látja, hogy meg van, hajlandó megadni a 60 krt. Veréb Pál erre a kijelentésre megesküszik névrokonára, szt. Pálra, hogy nem enged egy fertály vasat sem a nyolczvanból, inkább emlékül tartja meg. Sódar ur ellenben 4. gymnasistai becsületszavára mondja, hogy 60 kr-nál nem ér többet a jegyzet. Tizenkét percnyi vitakozás után megegyeznek 1 korona és 40 fillérben.

Az udvar közepén a kut mellett egy másik csoportot látunk, a melynek tagjai közt Győry Péter uram is ott van. Miután a Császár-on tudott és a tavalyi latin szöszedetét is eladta 9 kr-ért, — így szólott halkán a mellette álló Lapos Györgyhöz: «Gyuri, gyere el a K. szobor előtti padhoz. Akarnék valamit mutatni!

— Mit akarsz?

— Majd megmondom.

A mint megérkeztek, megállott Győri barátunk és titokatosan elkezdett gombolkozni és miután kalapjáról két gombot szerencsésen leszakított, kivett zsebéből egy kis füzetet, így szólott a mohón várakozó Laposhoz:

— Eladom neked ezt a latin «füstös»-t 30 krajczárért.

— Csitt, hallgass ostoba, dugd el gyorsan, nem látod, hogy ott jön az igazgató ur. Oszd szaladjunk! . . .

Igy folyik le a könyvvásárlás, így veszik meg a vidám tanulók olesón a könyveket, melyből az egész éven keresztül a tudományt meritik.

Balkányi Kálmán.

A kiállítási falu.

Kilikiu Márko, vingai polgártársunk nem a sajátjából, de Temes vármegye pénztára terhére építkezett a nemzetiségi sor mentén. A bolgár ház a vend és szerb között van. A ház a tulajdonos védszentjének oltalma alatt áll. A homlokzatán minden jellegzetes háznak ott ékeskedik a szent szobra. Az itt látható hajlék már teljesen modern és külsőleg nem sokat mutat. Nem így a régi. A bolgár azelőtt nem az utcza színben, de telke közepére építkezett. A ház első két ablaka nem nézett az utczára, de az udvar felé. A kert, gyümölcsfa, kukoriczás minden régebbi ház körül feltalálható. Háziiparos nép a bolgár. A temesvári kiállításon egy egész külön pavillon alig fogadhatta be a temérdek szőnyeget, himzést, szövetet

és csipkéket, a melyeket a bolgár asszonyok és leányok összehordtak. A bábuk ruhái a vingai viseletet mutatják be. Mig a hátsó szobában a fiatalok kötekednek egymással a völegény siró jegyesét békíti, az első házban az örömanya dicsekszik el öregjének a szép szőnyeggel, melyet leányának szánt az új otthonba.

A czrepájai szerb ház a volt határőrvidékből való. A bőven termő föld megengedi a torontáli népnek azt a fényűzést, melylyel az asztal mellett ülő melenczei menyecske és leányzó öltözködik. A fiatal férfi, a ki ott koczingtat a vig asszonnyéppel, az élethől vett alak. Minden czrepájai felismeri benne a falu rosszát, a nélkülözhetetlen vőfélyt, a veszedelmes asszony-

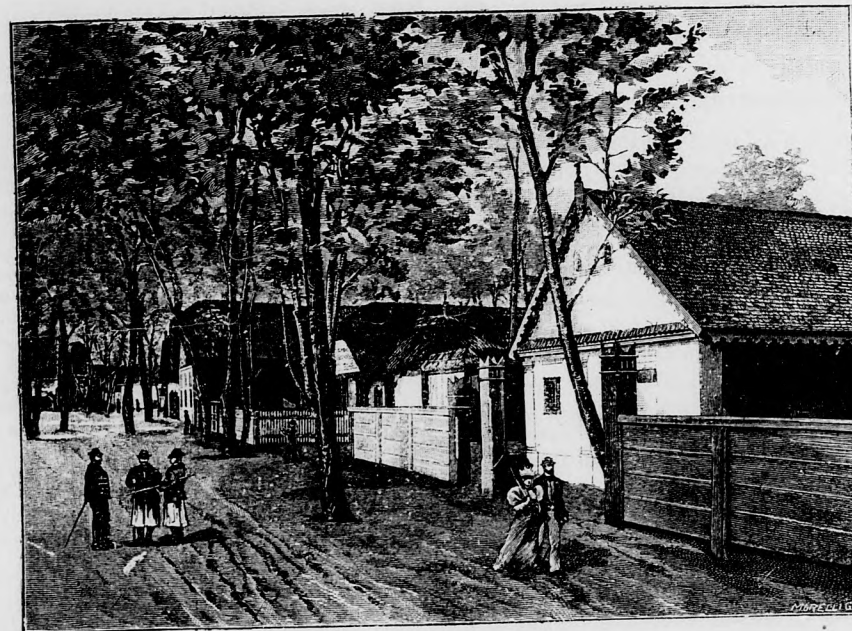
bolonditót és a duhaj legényt. A ki az első szobába betekint, megtudja, hogy ez a nép görög keleti. Ott ég a mécs a ház védszentjének képe előtt. A tarka szőnyegek, terítők, mind a háziasszony fürge kezét dicsérik.

A szomszédos házban a krassó szőrény-megyei román stíltre ismerünk. A teregovai járásban divatos bükkfa ház homlokozatán sárga-kék festések tarkálnak, amint ezt a Lugosról Bosánba vezető ut menti falvakban gyakran látni. A házba három kapu vezet, az egyik lépcső a fedett folyosóra visz, melyből a tágas konyhába és aztán a szellős szobába lépünk. Viaszovai fiatal pár lakja a házat. Mézes heteit éli. A férfi ott gubbaszt a négy-

egy ékestollu kakas fölött. A házat Hunyad vármegye állíttatta.

A nemzetiségi utcza legnevezetesebb háza: a handlovai német ház. Alul van a közös ebédlő, az emeleten a háló fülké. A báb-alakok festői öltözéke a nyitramegyei ékes népviseletek közül a kolonit, vörösvágásit és csácsóit mutatja be. A handlovai egyszerű igénytelen öltözetek kiszorultak a házból, mert még így is nehéz volt a választás.

A szomszédos jécsai ház típusa a torontáli sváb házaknak. A portán két ház van. A jó-módu sváb, ha gyermeke felnött, átadja neki a gazdaságát. Nyugdíjba megy, kiköt magának tisztességes ellátást: néhány köből életnemüt,

lábu ülökén, oly jól esik neki a tüzes szemü menyecske szeméi közé nézni, a ki a vasárnap délutánt pamutgombolyításra használja fel. Bizony nem sok a látszatja ott a munkának, mert ünnep van a szivben és a kalendárium szerint is.

Még egy oláh ház van a faluban, az ékes hunyadmegyei ház. Szálláspatakaról hozták az egészet készen, tehát nem afféle talmi. Az a hátagörbült esür, meg az a sajátságos csirkeöl az udvaron, egyaránt érdekes nézni való. A takaros ablakon betekintve az előszobában szálláspataki nemes párt látunk, a mint a zsilvölgyi juhásztól átveszik az őszi juhturót. A hátsó szobában meg szászvárosi menyecske alkuszik a városba jött erdőháti menyecskevel

pénzt és lakást. A kis ház az «Ausbehaltener» lakása. Jól táplált öreg ur már, a ki az udvar felőli ablak mellett ül; felesége szorgalmasan fonogat, mit is tegyen egyebet öreg napjaira. A butor is a régi jó időkből maradt, a «Vetter» lábainál nyugvó kutya megvénült a házörzésben. A nagy házban a jólét képe látszik. A kétfelé nyíló konyhaajtón belépve két inceskedő fiatal pillantunk meg. A svábok legérdekesebb ünnepére emlékeztető jelenet A bucsura már hetekkel előbb készül a legénysereg. Összeáll a legderekabja, összeadják a pénzcsékjüket, felállítják a legszebb helyen a bucsufát, a legsudarabb fenyőt, melyre szert tehetnek, erre aztán galydiszt kötnek s az a táncz helynek a középpontja. (Folytatása következik.)

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Csizsár József. —

1. Számítási kérdés.

Mennyire növekszik 4685 frtnyi tőke a kamatok kamatjával 16 év alatt 5¹/₂% mellett?

2. Földrajzi kérdés.

Melyik szigetesoport az a Bengáli öbölben, melyet az Indo-britt kormány 1809-ben foglalt el? Hány nagy és hány kis szigetből áll? Eghajlata egészségtelen.

3. Történelmi kérdés.

Melyik régi várom az az aldunai hegyszorosban, a mely végváraink egyike volt? A törökök 1391-ben megszállták. Zsigmond király 1428-ban vívta, de megveretvén s a hagyomány szerint őt magát is Rozgonyi Czielle hősiesége mentette meg.

4. Természetrizai kérdés.

Melyik cserje az, a mely Dél-Európában, Ázsiában s Afrikában disznóvén? Levele fényes zöld; fűszeres illatu, virága fehér, bogyója feketés-kék. Aphroditének volt szentelve. Mire használják?

5. Vegytani kérdés.

Melyik naprendszerünk legszélsőbb bolygója; nyolczadrendű csillag? Felfedezte Le Verrier 1846-ban, elméleti számítások alapján meghatározván a helyet is melyet a bolygónak elfoglalnia kell s Galle Berlinben az illető helyen tényleg meg is találta. Hány km. az egyenlítő átmérője?

a	a	a	a
a	a	a	a
d	k	l	l
p	p	p	p

6. Koczkarejtvény.

Biéber M.

A betűk a koczkában úgy helyezendők el, hogy balról jobbra és felülről lefelé olvasva ugyanazon szavakat adják.

IRODALOM.

«Magyar Nemzet Története». Annyi jót dicséretet elmondunk már a Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) budapesti kiadóczég által a millenium alkalmából megjelenő Szalai-Baróti-féle «Magyar Nemzet Története»-ről, hogy ezuttal csak röviden akarjuk jelezni, hogy e nagy diszmunkából most vettük a 44-ik füzetet, szokott díszes kiállításban. A szöveg I. Ferdinand király halálán tul, már utóda I. Miksa királyról is értekezik. E füzetet következő illusztrációk díszítik: A zentai csata (Engerth A. festménye). Oláh Miklós (Rugendás J. G. metszete). János Zsigmond emlékére és aláírása. Miksa király, Schwendi Lázár, Tokaj megvétele 1565-ben. Szulejman

szultán. Zrinyi Miklós arcképe. Szigetvár ostroma. Zrinyi Miklós aláírása. Zrinyi Miklós sisakja. Gyula ostroma. II. Szelim szultán. Schwendi Lázár emlékére. Verancsics Antal, Forgách Ferencz, váradi püspök, utóbb esztergomi érsek. János Zsigmond és Báthory István.

A mohácsi ütközet. A hazánk történetében oly nagy jelentőségű forduló pontot képező mohácsi csatáról annak mindennemű vonatkozásaiban, minden eddigi leírásnál kimerítőbb képet nyújt Fraknoi Vilmos a tiz-kötetes milleniumi történet most megjelent 78., 79. és 80. füzetében. Ennek a csatának leírását eddig csak hazai források után ismertük. Most azonban, hogy közé tették s magyar nyelvre is lefordították Szulejman török szultán táborában az általa vezetett hadjáratok történetéről irt hivatalos naplókat, ennek a csatának lefolyása más oldalról is meg van világítva. Ezen kívül Fraknoi Vilmos kritikailag állítja egybe Brodaries Márk szerémi püspök és kancellárnak és másoknak egykoru feljegyzéseit, valamint a külföldi hírlapírók adatai nyomán a mohácsi csata történetét, melynek leírása sehol oly kimerítően és akkora pontosággal megírva nem volt, mint most a nagy történelmi mű IV. kötetében. A szöveg mellett két igen érdekes hasonmásban két ujságlapot mutat be a mohácsi csatáról. Ezek az üjságok körülbelül olyan alakban és kiállításban jelennek meg, mint késő kores unokáik a vásári ponyvákön árult «históriák». Még a rajzok is hasonló kivitelűek. Ezenkívül Kupelwieser összeállítására nyomán bemutatja Fraknoi a mohácsi ütközet pontos térrajzát, mely a két hadsereg állásait a csata kezdetétől annak befejezéseig tünteti fel. A nagy történelmi nevezetességű Mohács község jelenlegi távlati rajzát, a Dunáról tekintve, Cserna Károly rajzolta le igen sikerülten. A nagy és szomorú jelentőségű eseménynek így kimerítő és eredeti kutatásokon alapuló megvilágítása is fényesen bizonyítja, hogy mily jó uton járt az Athenaeum, a mikor a magyar nemzet történetének megírását több tudósa bizta, kik közül mindegyik abban a korszakban, melynek megírására vállalkozott, teljesen otthonos és járatos, és ennél fogva nem az eddigi könyvekben elszórt tévhitet terjeszt, hanem a levéltárak, okmányok és egyéb egykoru források tekintetbe vételével önálló uton várva igaz, bebizonyosodott dolgokat ír le. A nagy vállalat nevédek köteté már befejezéshez közeledik és szeptember közepén megjelenik.

Szerkesztői telefon.

Spitzer L. Pancsova 2 frtba kerül, megrendelhető a «Kosmos» müintézetnél. Hanzely L. Levelét átadtuk a kiadóhivatalnak. Madai Gy. 1. Igen, 2. Nem, 3. A kiadóé. Sz. B. Brassó. A versben nyilatkozó hála és kegyeletes szeretet dicséretre méltó és őszintén sajnáljuk, hogy a verset nem közölhetjük, mert nagyon gyöngé. N. Gy. Sepsí-Szt.-György. A beküldött cikkek szoktalanul gyengébb az előbbieknél. Mosdósy A. Közölni fogjuk. Leopold L. Októbertől kezdve hozhatjuk. Mást is várunk még öntől. M. L. Terebes. Szívesen megtennők, de bajos és szokatlan dolog. Országos gyűjtésnél meg tesszük, annak idején Kossuth szobrára 67 forintot gyűjtöttünk, de egy-egy helység segélyezésére már nem vállalkozhatunk gyűjtés útján sem. G. Gy. Szombat-hely. Nem lévén iskolai ügy, felesleges közölnünk. B. F. Tévedésből maradt el. Hogy közlésre méltó, az már magában is elég bírálat. Több kérdésre a jövő számban.

«Kosmos» müintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL,
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

A munka jótétemény.

* Vannak emberek, a kik abban találják boldogságukat, hogy a földi javakból mennél többet összegyűjtenek, kiknek minden gondját a jólét és kényelem képezi, a kik azt hiszik hogy egyedül csak a pénz s a rajta vásárolt kényelem és henylés boldogít.

Mivel a Teremtő az embert munkára alkotta, mivel beléje oltotta a valamivel való foglalkozás utáni vágyódást, azok is, a kik természetij hajlamaiknál fogva restségre hajlanak, keresnek valamit, a mivel «az időt öljék».

Az epikureusok a boldogságot az édes semmittevében találták s az isteneket azért magasztalták, mert azoknak semmi dolguk sem volt, örökké nyugodhattak.

Némely ember örökké azon panaszkodik, hogy sok a dolga. Ezek vagy hiu emberek, a kik csak fontoskodni, nagyképüsködni akarnak, vagy tétlenek, a kik dolgozni nem, hanem csak élvezni szeretnek.

Pedig a munkás élet nem teher, hanem jótétemény. A munkás élet a leghatalmasabb ösztön s legjobb eszköz erőink s képességeink kifejtésére s gyakorlására és ez által külső javaink előmozdítására.

Jótétemény anyagi tekintetben is: megvédi testünket és lelkünket a lankadás ellen, előmozdítja jólétünket, míg a tétlen ember gyakran tiltott és nemtelen eszközökhöz nyul, hogy kedve szerint élhessen.

A munka a mellett, hogy létünk alapja,

megóv az unalomtól, a vidámságot kellemesebbé varázsolja s a családi boldogságunknak is egyik legbiztosabb alapja.

Magunkra nézve is áldásos a munka, mert megóv sok halléptéstől, örömet önt belénk, ha munkánk, fáradságunk jutalmát látjuk s boldog megelégedést szerez, hogy nem töltöttük haszontalanul azt az időt, a mely talán a tétlen emberre nézve üres, szétfosló élvezeteket termett.

Míg a munkás ember, a kit az élet gondjai nagy fáradság elviselésére kényszerítenek, éppen a munka ébersége miatt nem érzi a fáradság és viszontagságok súlyát, mert neki, a ki tudja, hogy miért él és dolgozik, szép az élet; addig a tétlen embernek hosszú az idő, ráér mások boldogsága megzavarásán törni a fejét, ráér aláváló gonoszságokat kieszelni s konkolyt hinteni a buza közé. Csakhogy aztán míg a munkás ember könnyen felejt minden csapást, veszteséget, minden gonoszságot, melylyel támadják, addig a tétlen embernek sok-sok ideje marad a rája nehezedő csapások és azon gazdaságok fölött gondolkodni, melyekkel mások nyugalmát megzavarta, boldogságát feldulta.

Ime, a munka áldása s a tétlenség büntetése.

Ne panaszkodjatok sohase, hogy sok a dolgok, mert a munka fölemel, nemesít. Ne annyit tegyetek, a mennyit megtennetek kötelességetek, hanem annyit, a mennyit megbirtok. Az igazi férfúnak ez a kötelessége!